

OSLO STATSADVOKATEMBETER

Justisdepartementet
Lovavdelingen
postboks 8005 Dep

0030 OSLO

Deres ref.:
14/3893 ES IHO/bj

Vår ref.:
2014/01214-2

Dato:
2.10.2014

HØRING - FORSLAG OM KRIMINALISERING AV VISSE HANDLINGER KNYTTET TIL VÆPNET KONFLIKT (FREMMEKRIGERE)

Departementets brev 4. juli 2014.

Høringsnotatet reiser noen prinsipielle spørsmål og en begrenser vår uttalelse til disse.

Hva skal gjøres straffbart?

Notatet tar sitt utgangspunkt i den dagsaktuelle situasjon i Midt-Østen og det åpenbare problem som utgjøres av de såkalte "fremmedkrieger" i Irak og Syria. Departementet peker imidlertid selv på at lovgivningen må være "robust" og ha gyldighet utover den dagsaktuelle situasjon. Etter vår vurdering må derfor også begrunnelsen for forslaget trekkes videre enn til å gjelde konflikten i Irak og Syria og faren for terrorhandlinger i Norge. Rekkevidden av bestemmelsen bør derfor utformes med en mer generell begrunnelse. Denne bør etter vårt syn søkes i den lojalitetsplikt som den enkelte har overfor norske myndigheter og eventuelt hvor langt denne bør gå.

En forstår lovforslaget slik at det fortsatt – i utgangspunktet – skal være straffritt å slutte seg til andre lands væpnede styrker. En slik avgrensning er åpenbart problematisk. Den som slutter seg til regjeringssiden i Syria vil ikke bli rammet av et forbud, men den som slutter seg til ulike stridende opprørsenheter vil bli fanget opp av bestemmelsen. I historisk perspektiv ville verving til Sør-Afrikanske militærstyrker ikke blitt straffbar, men tilslutning til ANC ville kunne blitt rammet av eventuelle straffebestemmelser.

På tilsvarende måte vil en advare mot å knytte straffbarheten til kriteriet "nasjonal" eller "internasjonal" konflikt. Det er et velkjent fenomen at stater fører "lav-intensitet-konflikter" ved hjelp av "frigjørings- eller opprørsbevegelser". Det siste og helt aktuelle eksempel er stridighetene i Øst-Ukraina. Dersom domstoler og påtalemyndighet skal avgjøre om en konflikt er nasjonal eller internasjonal, vil bevisføring om dette bli svært problematisk å håndtere i praksis.

Etter vårt syn er det flere grunner som taler for at det må innføres et generelt forbud mot deltakelse i utenlandske væpnede konflikter, og at dette er straffbart uansett om man deltar på den ene eller andre siden i konfliktene.

Norske statsborgere og andre som er hjemmehørende i Norge har lojalitetsplikt overfor norske myndigheter. Det er kommet klart til uttrykk i straffelovens kap. 8, men også andre deler av straffeloven gir uttrykk for det samme grunnsyn, herunder kap. 12 og om forbrytelser mot "Den offentlige myndighet". En vil her særlig peke på at deltakelse i "krig" forutsetter drap og lignende forhold. Det er så alvorlig at en "godkjennelse" ikke kan overlates til den enkelte. I forlengelsen av dette vil en også trekke frem hensynet til norsk utenriks- og sikkerhetspolitikk. Norske deltakere i slike konflikter kan også føre til at norske myndigheter blir identifisert med en eller begge parter i konflikten.

En vil også peke på at ved å gjøre bestemmelsen generell, vil en redusere antallet bevisstema i saken. Dette vil forenkle håndhevelsen i betydelig grad.

Ved å utvide rekkevidden, som vi foreslår, bør det eventuelt overveies å begrense anvendelsesområdet til "norske statsborgere" som er "hjemmehørende i Norge". Strl. § 12 nr. 3 har alternative vilkår. Norske statsborgere, som ikke lenger er bosatt i Norge, kan i visse tilfelle komme i en vanskelig lojalitetskonflikt som bør unngås. Rekkevidden må eventuelt angis som norsk og personer hjemmehørende i Norge. Eventuelt kan loven kun omfatte den siste kategori. Det bør i så fall presiseres at det er tale om kumulative vilkår. En antar at det kan være mest naturlig at eventuelle unntak fra § 12 nr. 3 inntas direkte i lovteksten ved selve straffebudet..

Straffutmåling

Som departementet påpeker, vil ansvaret for enkelthandlinger eller medvirkning til disse ikke bli berørt av forslaget. Dersom et mulig straffeansvar kun er begrenset til deltakelse uten ansvar for enkelthandlinger, bør det vurderes om strafferammen er for høy. I de tilfelle der andre bestemmelser er aktuelle, vil disse regelmessig være dominerende ved straffeutmålingen da de aktuelle straffebud vil ha en vesentlig høyere strafferamme. Departementet bør gi konkret veiledning for straffeutmålingen i lovproposisjonen.

§ 86 c

En er enig i lovforslaget. Det bør imidlertid presiseres en nedre terskel for begrepet "norske militære styrker". Omfatter dette for eksempel "norske rådgivere" i andre lands væpnede styrker eller forhold der Norge yter bistand teknisk eller finansielt til militære operasjoner i andre land? En antar at dette eventuelt kan konkretiseres noe mer i lovforslaget til Stortinget.

Det bør også vurderes hvorvidt rekkevidden kan utvides. Forslaget omfatter norske styrker som deltar i internasjonale operasjoner. Det bør imidlertid vurderes om hvorvidt bestemmelsen også bør omfatte for eksempel militære F.N.-operasjoner der Norge bare deltar

med sivilt personell. En avgrensning som bare omfatter norske militære styrker kan i slike tilfelle fremstå som noe vilkårlig.

OSLO STATSADVOKATEMBETER

Jørn Maurud
embetsleder

Lasse Qvigstad
førstestatsadvokat